

ἐγκύκλιος συνοδική πρὸς τὰς ἀπανταχοῦ Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ

(1920)

«Ἐκ καθαρῆς καρδίας ἀλλήλους
ἀγαπήσατε ἐκτενωῶς» (Α' Πέτρ. 1, 22).

Ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησία φρονοῦσα ὅτι ἡ τῶν διαφόρων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν προσέγγις πρὸς ἀλλήλας καὶ κοινωνία οὐκ ἀποκλείεται ὑπὸ τῶν ὑφισταμένων μεταξὺ αὐτῶν δογματικῶν διαφορῶν καὶ ὅτι τοιαύτη τις προσέγγις τὰ μάλιστ' ἐστὶν εὐκαταία καὶ ἀναγκαία καὶ πολυλῶς χρήσιμος εἰς τε τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον ἐκάστης τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ ὅλου χριστιανικοῦ σώματος καὶ εἰς παρασκευὴν καὶ διευκόλυνσιν τῆς πλήρους ποτέ, σὺν θεῷ, καὶ εὐλογημένης ἐνώσεως, ἔκρινε τὸν παρόντα καιρὸν τὰ μάλιστ' ἀπρόσφορον πρὸς ἀνακίνησιν καὶ ἀπὸ κοινοῦ μελέτην τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος. Εἰ γὰρ καὶ ἐν τούτῳ ἐνδέχεται ἵνα προκύψωσι καὶ παρεμβληθῶσιν καὶ ἀπὸ τῶν παλαιῶν προλήψεων καὶ ἑξέσεων ἢ καὶ ἐξ ἀξιώσεων δυσχέρεια, αἱ τοσάκις τέως τὸ ἔργον τῆς ἐνώσεως μεταβιάσασθαι, ὅμως κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, περὶ ἀπλῆς τῆς καθ' ἀρχὰς προκειμένου συναρείας καὶ προσεγγίσεως, αἱ δυσχέρεια αὗται ἔσσονται πάντως ἥττον σπουδαῖαι, ἀγαθῆς δὲ ὑπαρχούσης θελήσεως καὶ διαθέσεως οὔτε δύνανται, οὔτε ὀφείλουσι κώλυμα ἀποτελέσαι ἀκαταγώνιστον καὶ ἀνυπέρβλητον.

Ὅθεν τὸ πρῶτον ἡμεῖς γε καὶ κατορθωτὸν καὶ εἴπερ ποτε εὐκαιρον ἐπὶ τῇ συντελεσθείσῃ νῦν ἐπ' αἰσίοις συμπήξει τῆς κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ὑπολαμβάνοντες, προαγόμεθα θαρρούντως ἐκτείναι ἐνταῦθα ἐν ὀλίγοις τὰς σχέσεις καὶ τὴν γνώμην ἡμῶν περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν τὴν προσέγγισιν ταύτην καὶ συναρείαν ἐννοοῦμεν καὶ δυνατὴν ὑπολαμβάνομεν, μετὰ πόθου ἐκζητοῦντες καὶ ἀπεκδεχόμενοι τὴν κρίσιν καὶ τὴν γνώμην καὶ τῶν λοιπῶν τῶν τε κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἀδελφῶν καὶ τῶν ἐν τῇ Δύσει καὶ ἀπανταχοῦ σεβασμιῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Νομίζομεν τοίνυν ἡμεῖς, ὅτι δύο τὰδε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῆς τοιαύτης ἐρετῆς καὶ ὠφελίμου προσεγγίσεως συντελέσαι καὶ ταύτην κατεργάσασθαι καὶ ἐκδηλοῦν δύνανται.

Καὶ πρῶτον ἀναγκαίαν καὶ ἀπαραίτητον ὑπολαμβάνομεν τὴν ἄρσιν καὶ ἀπομάκρυνσιν πάσης ἀμοιβαίας δυσπιστίας καὶ δυσφορίας μεταξὺ τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν, προκαλουμένης ἐκ τῆς παρά τισιν ἐξ αὐτῶν παρατηρουμένης τάσεως εἰς τὸ σαγηνεῦσαι καὶ προσηλυτίσαι ἄλλων ὁμολογιῶν ὀπαθοῦς. Οὐδεὶς γὰρ ἀγνοεῖ τί καὶ σήμερον συμβαίνει δυστυχῶς πολλαχοῦ, ἐπὶ διασπᾶσει τῆς ἐσωτερικῆς εἰρήνης τῶν Ἐκκλησιῶν, ἰδίᾳ τῶν ἐν Ἀνατολῇ, νέων οὕτω θλίψεων καὶ δοκιμασιῶν παρ' αὐτῶν τῶν ὁμοθρήσκων ἐπιφερομένων αὐταῖς, καὶ οἷαν μεγάλην, ἀντὶ τοῦ μηδαμινοῦ ἀποτελέσματος προκαλεῖ ἀπέχθειαν καὶ ὀξύτητα ἀντι-

θέσεως ἢ τάσις αὐτῆ τινῶν εἰς τὸ προσηλυτίζειν καὶ σαγηνεύειν τοὺς ὀπαδοὺς τῶν ἄλλων χριστιανικῶν ὁμολογιῶν.

Οὕτω δὲ τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης πρὸ παντὸς ἀποκαθισταμένης μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν, νομίζομεν δεύτερον ὅτι ἐπιβάλλεται ἵνα ἀναζωπυρωθῇ καὶ ἐνισχυθῇ πρὸ παντὸς ἡ ἀγάπη μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν, μὴ λογιζομένων ἀλλήλας ὡς ξένας καὶ ἄλλοτρίας, ἀλλ' ὡς συγγενεῖς καὶ οἰκείας ἐν Χριστῷ καὶ «συγκληρονόμους καὶ συσώμους τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ» (Ἐφεσ. 3, 6). Ὑπὸ τῆς ἀγάπης γὰρ ἐμπνεόμεναι αἱ διάφοροι Ἐκκλησίαι καὶ ταύτην προτάσσουσαι ἐν ταῖς περὶ τῶν ἄλλων κρίσεσιν καὶ ταῖς πρὸς αὐτάς σχέσεσι, τὴν μὲν διάστασιν ἀντὶ τοῦ ἐπεκτείνειν καὶ ἀυξάνειν ὡς οἶόν τε συντομεῦσαι καὶ σμικρῦναι δυνήσονται, διὰ τῆς διεγέρσεως δὲ τακτικῶ φιλadelphou ἐνδιαφέροντος περὶ τῆς καταστάσεως, τῆς εὐσταθείας καὶ τῆς εὐεξίας τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, διὰ τῆς σπουδῆς εἰς τὸ παρακολουθεῖν τοῖς παρ' αὐταῖς συμβαίνουσι καὶ ἀκριβέστερον γνωρίζειν τὸ κατ' αὐτάς καὶ διὰ τῆς προθυμίας εἰς τὸ τείνειν ἐκάστοτε ἀμοιβαίως χεῖρα βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως πολλὰ τὰ ἀγαθὰ εἰς δόξαν καὶ εἰς ὄφελος ἐκυτῶν τε καὶ τοῦ χριστιανικοῦ σώματος ἐπιτελέσουσι καὶ κατορθώσουσι.

Δύναται δὲ ἡ φιλία αὕτη καὶ ἀγαθόφρων πρὸς ἀλλήλους διάθεσις ἐκφάνεσθαι καὶ τεκμηριωθῆαι εἰδικώτερον, κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, ὡς ἐξῆς: α') διὰ τῆς παραδοχῆς ἐνιαίου ἡμερολογίου πρὸς ταυτόχρονον ἑορτασμὸν τῶν μεγάλων χριστιανικῶν ἑορτῶν ὑπὸ πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, β') διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς ἀδελφικῶν γραμμάτων κατὰ τὰς μεγάλας τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐνιαυτοῦ ἑορτάς, ἐν αἷς εἴθισται, καὶ ἐν ἄλλαις ἐκτάκτοις περιστάσεσι, γ') διὰ τῆς οἰκειότερας συσχετίσεως τῶν ἐκσταχοῦ εὐρίσκομένων ἀντιπροσώπων τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν, δ') διὰ τῆς ἐπικοινωνίας τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης καὶ διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν ἐν ἐκάστη Ἐκκλησίᾳ ἐκδιδόμενων θεολογικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν περιοδικῶν καὶ συγγραμμάτων, ε') διὰ ἀποστολῆς νέων χάριν σπουδῶν ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὰς σχολὰς τῆς ἄλλης Ἐκκλησίας, στ') διὰ τῆς συγκροτήσεως παγχριστιανικῶν συνεδρίων πρὸς ἐξέτασιν ζητημάτων κοινῶ πάσαις ταῖς Ἐκκλησίαις ἐνδιαφέροντος, ζ') διὰ τῆς ἀπαθοῦς καὶ ἐπὶ τὸ ἱστορικώτερον ἐξετάσεως τῶν δογματικῶν διαφορῶν ἀπὸ τῆς ἑδρας καὶ ἐν ταῖς συγγραφαῖς, η') διὰ τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ τῶν κρατούντων ἐν ταῖς διαφοραῖς Ἐκκλησίαις ἡθῶν καὶ ἐθίμων, θ') διὰ τῆς παροχῆς ἀμοιβαίως ἐκκλησιῶν οἰκῶν καὶ κοιμητηρίων διὰ τὰς κηδείας καὶ τὴν ταφὴν τῶν ἐν τῇ ξένη ἀποθησχόντων ὀπαδῶν τῶν ἐτέρων ὁμολογιῶν, ι') διὰ τοῦ διακωνισμοῦ μεταξὺ τῶν διαφόρων ὁμολογιῶν τοῦ ζητήματος τῶν μι-

κτῶν γάμων, ια') διὰ τῆς πρόφρονος τέλους ἀμοιβαίας ὑποστηρίξεως τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τοῖς ἔργοις τῆς θερησκευτικῆς ἐπιρρώσεως, τῆς φιλανθρωπίας καὶ τοῖς παραπλησίαις.

Ἔσται δὲ ἡ ἀνύποπτος καὶ ζωηροτέρα αὕτη τῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας συνάφεια καὶ ἄλλως ὑπὲρ τοῦ ὅλου τῆς Ἐκκλησίας σώματος χρήσιμος καὶ ὠφέλιμος, ὅτι πανταῖοι κίνδυνοι οὐχὶ ἤδη ταύτῃ ἢ ἐκείνῃ τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ τῇ ὁλότῃ αὐτῶν ἐπιπελοῦσιν, ὡς αὐταῖς ταῖς βάσει τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ αὐτῇ τῇ συστάσει τῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς καὶ κοινωνίας ἀντιφερόμενοι. Ὁ γὰρ ἄρτι λήξας φοβερός παγκόσμιος πόλεμος, ὡς ἐτεκμηρίωσε πλεῖστα τὰ ἐν τῷ βίῳ τῶν χριστιανικῶν λαῶν νοσηρὰ καὶ ἀπεκάλυψε μεγάλην πολλακίς ἔλλειψιν σεβασμοῦ καὶ πρὸς αὐτὰ ἐπὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ δικαίου καὶ τῆς φιλανθρωπίας, οὕτως ἐδείνωσε μὲν τὰς ὑπαρχούσας, ἠνέωξε δὲ καὶ ἄλλας νέας πληγὰς πρᾶκτικωτέρας, ὡς εἶπεν, φύσεως, καθ' ὧν πολλὴ εἰκότως ἀπαιτεῖται προσοχὴ καὶ μέριμνα ἀπὸ μέρους πιστῶν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὁ δὲ ὁσημέραι εὐρυτέρως διαστάσεις λαμβάνων ἀλκοολισμὸς, ἢ ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς ἐξωραΐσεως τοῦ βίου καὶ τῆς ἀπολύσεως τῆς ζωῆς θριαμβεύουσα περιττὴ πολυτέλεια, ἢ ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς ἐλευθερίας καὶ χειρραφετήσεως τῆς σαρκὸς μόλις συγκαλυπτομένη φιληδονία καὶ ἡδοναίαια, ἢ ὑπὸ τὸ εὐσχημον ὄνομα τῆς ἀναπτύξεως τῆς φιλοκαλίας καὶ τῆς καλλιέργειας τῶν ὠραίων τεχνῶν ἀκολασταίνουσα ἀσχημοσύνη ἐν τῇ φιλολογίᾳ, τῇ ζωγραφικῇ, τῷ θεάτρῳ ἢ καὶ τῇ μουσικῇ, ἢ θεοποίησις τοῦ πλούτου καὶ ἡ περιφρόνησις τῶν ὑψηλοτέρων ἰδεωδῶν, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐπιφύβους καὶ ταῦτα δημιουργοῦντα κινδύνους τῇ συστάσει τῶν χριστιανικῶν κοινωνιῶν, εὐκχεῖται ἀποτελοῦσι ζητήματα δεκτικὰ καὶ χρήζοντα τῆς ἀπὸ κοινοῦ μελέτης καὶ συνεργασίας τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Οὐδὲ ὀφείλουσι τέλος αἱ τῷ ἰγίῳ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ κομῶσαι Ἐκκλησίαι Αὐτοῦ ἀμνημονεῖν καὶ ἀμελεῖν ἐπὶ πλέον τῆς περὶ ἀγάπης μεγάλης καὶ καινῆς ἐντολῆς Αὐτοῦ καὶ ὑστερῆσαι σήμερον θλιβερώς τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν, αἵτινες τὸ πνεῦμα ἀκριβῶς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς διδασκαλίας ἐπαρμόζουσιν τοῦ Χριστοῦ, συνέπηξαν ἤδη ἐπ' αἰσίοις τὴν Κοινωνίαν λεγομένην τῶν Ἐθνῶν πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ δικαίου καὶ καλλιέργειαν τῆς ἀγάπης καὶ συμπνοίας μεταξύ τῶν ἔθνῶν.

Διὰ ταῦτα πάντα, ἡμεῖς τε παθοῦντες καὶ τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας συμμεριζομένας νομίζοντες τὴν σκέψιν καὶ γνώμην ἡμῶν, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς συμπήξεως τοιαύτης τινὸς τοῦλάχιστον τὸ κατ' ἀρχάς συναφείας καὶ κοινωνίας μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν, παρακαλοῦμεν ὅπως προφρόνως δηλωθῇ ἡμῖν ἀπαντητικῶς ὑφ' ἐκάστης ἢ

χρίσις καὶ γνώμη αὐτῆς, ἵνα οὕτω, καθοριζομένου ἀπὸ κοινῆς συγκαταθέσεως καὶ ἀποφάσεως τοῦ πράγματος, χωρήσωμεν ἀπὸ κοινοῦ ἀσφαλῶς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν. καὶ οὕτως «ἀληθεύοντες ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλή, ὁ Χριστός, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἀφῆς τῆς ἐπιχορηγίας, κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἐνὸς ἐκάστου μέρους, τὴν αὐξήσιν τοῦ σώματος ποιεῖται εἰς οἰκοδομὴν αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ» (Ἐφεσ. 4, 15).

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ μῆνα Ἰανουάριον τοῦ χιλιοστοῦ ἐνεακροστοῦ εἰκοστοῦ σωτηρίου ἔτους.

Ὁ Τοποτηρητῆς τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Κωνσταντινουπόλεως Μητροπολίτης Προύσης Δωρόθεος.

Ὁ Μητροπολίτης Καισαρείας Νικόλαος, Ὁ Μ. Κυζίκου Κωνσταντίνος, Ὁ Μ. Ἀμικεῖας Γερμανός, Ὁ Μ. Πισσιδεῖας Γεράσιμος, Ὁ Μ. Ἀγκύρας Γερβάσιος, Ὁ Μ. Αἴνου Ἰωακείμ, Ὁ Μ. Βιζύης Ἀνθιμος, Ὁ Μ. Σηλυβρίας Εὐγένιος, Ὁ Μ. Σαράντα Ἐκκλησιῶν Ἀγαθάγγελος, Ὁ Μ. Τυρολόης καὶ Σερεντίου Χρυσόστομος, Ὁ Μ. Δαρδανελίων καὶ Λαμψάκου Εἰρηναῖος.

ἐγκύκλιος πατριαρχική (21 Ιανουαρίου 1952/αρ.88)

Μακαριώτατε καὶ Ἀγιώτατε Πάπα καὶ Πατριάρχα Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης γῆς Αἰγύπτου, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγὲ τῆς ἡμῶν Μετρίότητος Κύριε Χριστοφόρε, τὴν Ὑμετέραν Σεβασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, υπερέδιστα προσαγορεύομεν.

Κατόπιν τῆς μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ τελευταίου πολέμου γενομένης συγχωνεύσεως τῶν πρότερον κεχωρισμένως καὶ ὅλως αὐτοτελῶς ὑφισταμένων καὶ ἐργασθεισῶν μεγάλων Χριστιανικῶν Ὁργανώσεων «Περὶ Ζωῆς καὶ Ἐργασίας» καὶ «Περὶ Πίστεως καὶ Διοικήσεως» εἰς μίαν κοινὴν Ὁργάνωσιν, τὸ σημερινὸν Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, εἶχε προκύψει ζήτημα συμμετοχῆς ἢ οὐ καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὰς ἐργασίας καὶ τὰ Συνέδρια τοῦ Συμβουλίου τούτου, ἐρ' οὐ καὶ ἐζητήθη ἡ γνώμη τῶν σεβασμίων Προκαθημένων τῶν ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν διὰ τῶν ἀπὸ δ' Φεβρουαρίου 1947, ἀριθ. Πρωτ. 45, Ἐγκυκλίων Γραμμάτων.

Τὰς εἰς τὰ Γράμματα ταῦτα ἀπαντήσεις τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὰς ἀπὸ μέρους τούτων ἀκολούθως γενομένας σχετικὰς δηλώσεις ἀρ' ἐνός, καὶ ἀρ' ἑτέρου τὰς ὑπὸ τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τῶν μετασχουσῶν εἰς τὸ ἐν Ἀμστελλοδάμῳ, ἐν ἔτει 1948, συγκαληθὲν Πρῶτον Συνέδριον τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν καὶ τῆς ὅλης πορείας τοῦ Συνεδρίου ταῖς οἰκείαις Ἐκκλησίαις καὶ ἡμῖν ὑποβληθείσας ἐκθέσεις ἀντικείμενον ἰδιαιτέρως, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ὅλης μέχρι τοῦδε δράσεως τῆς Παγχριστιανικῆς Κινήσεως καὶ τῶν ὑπ' αὐτῆς ἐπιδιωκομένων σκοπῶν, μελέτης τῆς περὶ ἡμᾶς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἐν καιρῷ καταστήσαντες, πρὸς καθορισμὸν τῆς καὶ ἐφεξῆς ἐναντι τοῦ Συμβουλίου τηρηθησομένης καθόλου στάσεως καὶ τοῦ τρόπου ἅμα καθ' ὃν δεόν ἵνα γίγηται τοῦ λοιποῦ ἢ εἰς τὰς ἐργασίας καὶ τὰ συνέδρια τοῦ Συμβουλίου συμμετοχῆ, προαχόμεθα νῦν διὰ τῆς παρούσης ἐπὶ τῇ ἐπικειμένῃ κατ' Αὐγούστον μῆνα τοῦ ἀρξαμένου ἔτους συγκαλήσει ἐν Lund τῆς Σουηδίας, τοῦ Δευτέρου κατὰ σειράν Συνεδρίου τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, γνωρίσει καὶ τῇ Ὑμετέρᾳ σεβασμίᾳ καὶ λίαν ἡμῖν ἀγαπητῇ Μακαριότητι τὰς ἐπὶ τοῦ κερλαιώδους σημασίας ζητήματος τούτου ἀπόψεις τοῦ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, παρακαλέσει δ' ἅμα Αὐτήν, ὅπως εὐαρεστουμένη ἀνακοινώσῃται ἡμῖν ἐγκρίτως τὴν ἐπ' αὐτῶν γνώμην Αὐτῆς καὶ τῆς κατ' Αὐτήν Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας.

Εἰς ἐποχὴν, ἐν ἣ οἱ Λαοὶ καὶ τὰ Ἔθνη ἐργάζονται ἐντατικῶς διὰ τὴν προσέγγισιν αὐτῶν πρὸς ἀπὸ κοινοῦ ἀντιμετώπισιν τῶν ἀπασχο-

λούντων τὴν ἀνθρωπότητα σὺμπασαν μεγάλων προβλημάτων, ἡ δὲ ἀνάγκη ἐμφανίσεως τῆς ἐνόητος τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἐναντι τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀντιχριστιανικῶν τάσεων καὶ κατευθύνσεων κέκτηται ὅλως ἰδιαιτέραν σπουδαιότητα, τὸ ἔργον τῆς προσεγγίσεως καὶ τῆς συνεργασίας πασῶν τῶν Χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν καὶ Ὁργανώσεων ἐστὶν ὑποχρέωσις ἱερὰ καὶ καθήκον ἅγιον, ἀπ' αὐτῆς τῆς ιδιότητος καὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν ἀπορρέον. Ἐφ' ὅσον δὲ τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Καταστατικοῦ αὐτοῦ ὀριζόμενα, ἐπιδιώκει τὴν διευκόλυνσιν τῆς κοινῆς δράσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, τὴν προαγωγὴν τῆς συνεργασίας ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς οἰκουμενικῆς συνειδήσεως ἐν τοῖς μέλεσι πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἔργου τῆς διαδόσεως τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, καὶ τὴν διάσωσιν, ἀνύψωσιν καὶ ἐπικράτησιν τῶν πνευματικῶν ἀξιών τοῦ ἀνθρώπου ἐντὸς τοῦ γενικωτάτου χριστιανικοῦ πλαισίου, πρόδηλον ὅτι ὁ μὲν κύριος σκοπὸς αὐτοῦ ἐστὶ πρακτικὸς, τὸ δὲ ἔργον αὐτοῦ ἀποτελεῖ θεάρεστον προσπίθειαν καὶ ἐκδήλωσιν εὐγενοῦς πόθου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ὅπως αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ Χριστοῦ, συντονίζουσαι τὰ ἐνεργείας αὐτῶν, ἀντιμετωπίσωσιν ἀπὸ κοινῆς τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ἀνθρωπότητος.

Καὶ διότι τοιοῦτος τυγχάνει ὁ σκοπὸς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ διότι διὰ τῆς ἄχρι τοῦδε συμμετοχῆς αὐτῆς εἰς τὴν Παγχριστιανικὴν Κίνησιν, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐζήτησε κυρίως ἵνα γνωρίσῃ καὶ μεταδῶ τοῖς ἑτεροδόξοις τὸν πλοῦτον τῆς πίστεως, τῆς λατρείας καὶ τῆς ὀργανώσεως αὐτῆς, καὶ τὴν θρησκευτικὴν ἅμα καὶ ἀσκητικὴν αὐτῆς πεῖραν, πληροφορηθῆ δὲ καὶ αὐτὴ τὰς νέας μεθόδους καὶ ἀντιλήψεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ δράσεως αὐτῶν στοιχεῖα πολῦτιμα, ἅπερ ὡς ἐκ τῶν ὑφ' ἃς αὐτὴ εὐρέθη ἰδιαιτέτως συνθήκας οὐκ ἠδύνατο, ἵνα ἐχῇ καὶ καλλιεργῆ, ἡ καὶ ἐφεξῆς συμμετοχὴ καὶ συνεργασία Ἐκκλησίας μετὰ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν πολλαχῶς, καθ' ἡμᾶς, ἐπιβάλλεται.

Τὴν ἄχρι τοῦδε ὁμως συμμετοχὴν τῆς καθ' ἡμᾶς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν Παγχριστιανικὴν Κίνησιν καὶ τὰ διαπιστωθέντα κατ' αὐτὴν ἔχοντες ὑπ' ὄψει, φρονοῦμεν, ὅτι ἡ ἐφεξῆς συμμετοχὴ δέον ἵνα γίνηται ὑπὸ τοὺς ἀκολούθους ὅρους:

α') Λαμβανομένου ὑπ' ὄψει, ὅτι ὅσον καὶ ἂν κύριος σκοπὸς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν παραμένῃ ἡ συνεργασία τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπὶ κοινωνικοῦ καὶ πρακτικοῦ πεδίου, ἐξακολουθεῖ οὐδὲν ἦττον, ἵνα ὑφίσταται ὡς ἰδιαιτέρα παρ' αὐτῶ Ἐπιτροπὴ ἢ «περὶ Πίστεως καὶ Διοικήσεως» Ὁργάνωσις, ἀσχολουμένη ἀποκλειστικῶς περὶ ζητήματα δογματικά, δέον ὅπως ἀποφευχθῆ οἰαδήποτε συμμετοχὴ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας εἰς τὰς συζητήσεις καὶ ἐργασίας τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης, ἐφ' ὅσον αὐτὴ σκοπὸν ἔχει τὴν ἐνωσιν διὰ δογματικῶν συζητή-

σεων μεταξύ αντιπροσώπων βαθύτατα διισταμένων Ἐκκλησιῶν, δη-
λουμένου τούτου ρητῶς καὶ κατηγορηματικῶς τῇ Κεντρικῇ τοῦ Συμ-
βουλίου Ἐπιτροπῇ. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἀφ' ἑτέρου ἀνάγκη ἐστίν, ὅπως ἡ
καθ' ἡμᾶς Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πληροφορήσῃ τοῖς ἑτεροδόξοις τὸ
περιεχόμενον τῆς πίστεως καὶ τῆς διδασκαλίας αὐτῆς, τοῦτο δέον, ἵνα
γένηται δι' ἐπὶ τούτῳ συγγραμμάτων, καθόσον τὰ παρ' ἡμῖν δοκίμια
Δογματικῆς καὶ Συμβολικῆς, στοχαζόμενα ἄλλου σκοποῦ, οὐ δύναν-
ται, ἵνα ἐξυπηρετήσωσιν αὐτῇ ἐν τῇ εἰδικῇ αὐτῆς ταύτῃ ἀνάγκῃ.

β') Ἐπειδὴ ἡ συμμετοχὴ τῆς καθ' ἡμᾶς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας
εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἀποτε-
λεῖ γεγονός ἰδιαιτέρας σημασίας ἐν τῇ ζωῇ αὐτῆς δέον ὅπως αὕτη ἐκ-
προσωπητῆται δι' Ἀντιπροσώπων πασῶν τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων
Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, τοῦθ' ὅπερ καὶ θὰ προσεβίβεν ἰδιάζον κύρος
καὶ γόητρον εἰς τὴν συμμετοχὴν αὐτῆς ταύτην. Σχετικῶς προβάλλει ἡ
ἀνάγκη, ὅπως αἱ ἐπὶ μέρους ἀδελφαὶ Ἐκκλησίαι συνεργάζωνται πρὸς
ἀνάλογον ἀπὸ κοινοῦ μελέτην καὶ προπαρασκευὴν τῶν θεμάτων τῶν
ἐκάστοτε συγκαλυμένων Συνεδρίων τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν
Ἐκκλησιῶν, καὶ τοῦτο, ἵνα μὴ ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἐμφανίζηται εἰς
παγγρηστιανικὰς συνελεύσεις ἐν μειονεκτικῇ θέσει, ἀλλὰ μετὰ δυνά-
μεως καὶ κύρους, ὡς προσήκει εἰς τὴν ἰδιάζουσαν θέσιν καὶ τὴν ιστορι-
κὴν αὐτῆς ἐν τῷ διαχριστιανικῷ κόσμῳ ἀποστολήν. Πρὸς τοῦτο ἀνάγκη,
ὅπως συστηθῶσι καὶ ὑπάρχουσι παρὰ ταῖς Ὁρθοδόξοις Ἐκκλησίαις
μόνιμοι Συνεδρικαὶ Ἐπιτροπαὶ ἐπὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, πρὸς με-
λέτην, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν καθηγητῶν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν,
τῶν διαφόρων προβλημάτων καὶ καθορισμὸν ἐκ τῶν προτέρων τῆς ἐπ'
αὐτῶν ἀπόψεως καὶ τῆς τηρητέας στάσεως τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας.

γ') Δέον ἵνα οἱ Ὁρθόδοξοὶ Κληρικοὶ Ἀντιπρόσωποι ὣσιν ὅσω τὸ
δυνατὸν ἐφεκτικοὶ ἐν ταῖς λατρευτικαῖς μετὰ τῶν ἑτεροδόξων συνάξε-
σιν, ὡς ἀντικειμέναις πρὸς τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ ἀμβλυνοῦσαις τὴν
ὁμολογιακὴν εὐθιζίαν τῶν Ὁρθοδόξων, ἐπιδιώκοντες ἵνα τελῶσιν, εἰ
δυνατὸν, καθαρῶς ὀρθοδόξους ἀκολουθίας καὶ τελετάς, πρὸς ἐμφάνισιν
οὕτω τῆς αἴγλης καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ὁρθόδοξου Λατρείας πρὸ τῶν
ὁμμάτων τῶν ἑτεροδόξων.

Ἐπιδηλοῦντες καὶ αὖθις, ὅτι μέλλομεν ἀναμένειν τὴν ὀριστικὴν καὶ
τῆς ἡμετέρας γερασμίας Μικκρυότητος καὶ τῆς καθ' Αὐτὴν Ἀγιωτά-
της Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω γνώμην, πρὸς ἔγκαιρον τῇ Κεντρικῇ
τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν Ἐπιτροπῇ ἐπὶ τῆς γε-
νομένης εἰς τὸ ἐν Lund συγκαλούμενον Συνέδριον προσκλήσεως ἀπάντη-
σιν, περιπτυσσόμεθα Αὐτὴν καὶ αὖθις ἐν φιλήματι ἀγίῳ καὶ διατελοῦ-
μεν μετ' ἀγάπης ἀδελφικῆς.

1952. Ἰανουαρίου λβ'.

Τῆς ἡμετέρας σεβασμίας Μικκρυότητος
ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός
Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἀθηναγόρας

διάγγελμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι
τοῦ Π.Σ.Ε. (1973)

1. Α) Ὁ Κύριος, «ὁ ἔλθων εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς», κατεργάζεται ἐπὶ τῆς γῆς τὸ ἀπολυτρωτικὸν Αὐτοῦ ἔργον «πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως». Συμπορεύεται μετὰ τοῦ λαοῦ Αὐτοῦ ἐν παντί, καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Παρακλήτου οἰκοδομεῖ καὶ προάγει τὴν Ἐκκλησίαν, δεικνύς αὐτῇ νέας ἐκάστοτε προοπτικὰς καὶ τρόπους ζωῆς καὶ δράσεως, εἰς ἐπιτέλεσιν ἐν πᾶσι τοῦ θελήματος Αὐτοῦ καὶ ἐπέκτασιν τῆς βασιλείας Αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

2. Ὁ κ' αἰὼν παρέσχεν εἰς τὰς Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας τὴν δυνατότητα ὅπως ἴδωσι τὴν πραγματικότητα ταύτην καὶ λάβωσι πείραν αὐτῆς. Ἡ ἀπὸ μικροῦ βιομένη Οἰκουμενικὴ Κίνησις καὶ τὸ ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς, ὡς συγκεκριμένη ἐκφρασις καὶ ὀργανωμένη μορφή αὐτῆς, ὑφιστάμενον Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν ἀποτελοῦσι μίαν τῶν ὁδῶν, τὴν ὁποίαν ἐξέλεξεν ὁ Κύριος ἵνα καταστήσῃ περισσότερον ἀκουστήν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν «καινὴν ἐντολήν» τῆς ἀγάπης καὶ περισσότερον σεβαστὸν εἰς τὰς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ τὸ παράγγελμα πρὸς καταλλαγὴν, εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν.

3. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, μετὰ χαρᾶς μετέχον εἰς τὸν ἑορτασμὸν τῆς εἰκοστῆς πέμπτης ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ἐπετείου, ἀποδίδωσιν εἰς τὸ γεγονός τοῦτο ὅλας ἰδιαιτέραν σημασίαν.

Ἡ διανυθεῖσα περίοδος ἐνὸς τετάρτου αἰῶνος ἀποτελεῖ ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν βιωθεῖσης πολυτίμου διὰ τὰς Ἐκκλησίας ἐμπειρίας ἐν τε τῇ κοπιῶδει συμπορείᾳ αὐτῶν πρὸς τὴν συνύπαρξιν, τὴν ἀμοιβαίαν κατανόησιν, τὴν συνεργασίαν καὶ τὴν συνδεδεασμένην προσπάθειαν πρὸς ἐπανένωσιν καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν ὅπως χωρήσωσι πρὸς τὰ ἔμπροσθεν ἐν διαλόγῳ καὶ ἐν ἀντιδόσει ἀγάπης καὶ συναλληλίας, ἵνα μὴ ἐγκοπήν τινα δῶσι τῷ Εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ (Α' Κορ. 9, 12), καὶ ἵνα «γινῶ ὁ κόσμος τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλεν Ἰησοῦν Χριστόν» (Ἰω. 17, 3) ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρα.

4. Ἡ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῇ εὐσήμεῳ ταύτῃ ἡμέρᾳ, προσάγουσα αἶνον καὶ δοξολογίαν πρὸς τὸν Θεὸν δι' ὅσα ἐπετεύχθησιν μέχρι τῆς σήμερον ἐν τῷ οἰκουμενικῷ χώρῳ, εὐχεται ὅπως τὸ ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν-Μελῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ἐν ἀμοιβαίῳ ἀναληφθέν ἔργον τῆς ποτε συναντήσεως καὶ ἐνώσεως τῶν πάντων χωρῆ καὶ προάγῃται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον «ἐν τῇ μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως, ἐν τῇ μιᾷ πίστει, τῷ ἐνὶ βαπτίσματι, τῇ μιᾷ τραπέζῃ, τῷ ἐνὶ Κυρίῳ...», ἥτοι ἐν τῇ μιᾷ καὶ αἰώνιῳ Βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, «Ὁς ἐστὶν ὁ ἐπὶ πάντων, καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν ἡμῖν» (Ἐφεσ. 4, 4-6) αἰώνιος Πατήρ.

5. Ἐν εὐγνώμονι δὲ μνήμῃ στρέφουσα τὴν σκέψιν αὐτῆς πρὸς τοὺς

αναλώσαντας έαυτούς ύπέρ τής ιδέας του Οίκουμινισμού και μεταλλάξαντας ήδη τήν παρούσαν ζωήν προς τήν μέλλουσαν έν τή έλπίδι και τῷ όράματι τής ένώσεως, έπεκτείνει τήν χριστιανικήν αὐτῆς εκτίμησιν και προς πάντας τούς έν τῷ νῦν καιρῷ άκαμάτους σκαπανείς του πνεύματος τής ένότητος, όσοι διά τής φιλοτίμου αὐτῶν έργασίας, από πάσης βαθμίδος τής οίκουμινικής εϋθύνης και δραστηριότητος, συντελοῦσιν εἰς τήν προαγωγήν του έργου του Παγκοσμίου Συμβουλίου Έκκλησιῶν.

6. Β) Μετά παρέλευσιν είκοσιπενταετίας συγκεκριμένης οίκουμινικής δραστηριότητος τά γεγονότα άποκτῶσι, κατά τρόπον φυσικόν, τήν άντικειμενικήν αὐτῶν διάστασιν, και ή μνήμη, άναμετρῶσα και εκτιμῶσα κατ' άξίαν τά γεγονότα, δικαίως στρέφεται και προς τά ύπό του Οίκουμινικού Πατριαρχείου διανυθέντα στάδια θετικής και γονίμου συμβολῆς εἰς τήν Οίκουμινικήν Κίνησιν ήδη από τῶν άρχῶν του αἰῶνος τούτου. Η Έγκύκλιος αὐτοῦ του έτους 1902, δι' ἧς τουτο προϋτρέπετο σύνολον τόν χριστιανικόν κόσμον εἰς συνεργασίαν και σύμπραξιν, ή δευτέρα Έγκύκλιος αὐτοῦ του έτους 1920 προς τās άπανταχοῦ Έκκλησίας του Χριστου, δι' ἧς εκάλει ταύτας ίνα «έκ καθαρῆς καρδίας άγαπήσωσιν άλλήλας εκτενωῶς» (Α' Πέτρ. 1, 22), ή ιδιαιτέρα συμβολή αὐτοῦ πρό, κατά, και μετά τήν έν έτει 1948 ίδρυσιν του Παγκοσμίου Συμβουλίου Έκκλησιῶν, και ή άπολυθεΐσα ύπ' αὐτοῦ έν έτει 1952 Έγκύκλιος περί τῶν σχέσεων και τῶν τρόπων μετοχῆς εἰς τās έν τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ Έκκλησιῶν έργασίας και συζητήσεις, άποτελοῦσι ταπεινήν προσφοράν και μαρτυρίαν τής συμβολῆς αὐτοῦ, είτε μεμονωμένως είτε και έν στενή συνεργασίᾳ μετά τῶν λοιπῶν άδελφῶν Όρθοδόξων κατά τόπους Έκκλησιῶν, εἰς τό έργον και τούς σκοπούς του Συμβουλίου.

7. Σήμερον όμολογεΐται ύπό πάντων, ότι πλείσται τῶν θετικῶν επιτεύξεων, και του εκ τούτων δε έμπλουτισμοῦ του τε Συμβουλίου και τῶν μετεχουσῶν αὐτοῦ Έκκλησιῶν και Όμολογιῶν, εἶναι, σύν τοῖς άλλοις, άποτέλεσμα και καρπός και τής Όρθοδόξου παρουσίας έν τῷ Συμβουλίῳ.

Η επί όρθῆς τριαδολογικής όμολογίας διεύρυνσις του Άρθρου-Βάσις του Παγκοσμίου Συμβουλίου Έκκλησιῶν, ή άποσαφήνισις τής θεολογίας τής Ίεραποστολῆς ως βασικοῦ σκοποῦ τής Μιᾶς, Άγίας, Καθολικής και Άποστολικῆς Έκκλησίας, ή άναγνώρισις τής ανάγκης εγκαταλείψεως τῶν παλαιῶν μεθόδων του Προσηλυτισμοῦ και ή ρητή καταδίκη αὐτοῦ ως και ό από κοινου καθορισμός τῶν θεμελιωδῶν άρχῶν τής ελευθερίας τής συνειδήσεως και του άλληλοσεβασμοῦ έν τῇ προσφορᾷ τής χριστιανικής μαρτυρίας, ή όλως φυσική ένταξις εἰς τά πλαίσια τής οίκουμινικής θεολογίας και του διεκκλησιαστικου διαλό-

γυν ὠρισμένων παραδοσιακῶν θεολογικῶν ἀρχῶν, οἷαι ἡ θεολογία τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, τῶν πατέρων, τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῆς Χριστολογίας τῆς Ἁγίας Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῆς Πνευματολογίας, τῆς φύσεως καὶ τῶν γνωρισμάτων τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Βαπτίσματος, τῆς Εὐχαριστίας, τῆς Ἱερωσύνης καὶ αἱ λοιπαί, αἷμα δὲ καὶ αἱ γινόμεναι σημαντικαὶ ἀποσαφηνίσεις περὶ τινὰ λίαν εὐαίσθητα διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν θέματα τῆς οἰκουμενικῆς πραγματικότητος, κατὰ τὰς γνωστὰς συζητήσεις τῶν πρώτων δεκαετιῶν περὶ τὴν «*Unia Sancta*» καὶ περὶ τὴν περίφημον Δήλωσιν «*Περὶ Ἐκκλησίας, Ἐκκλησιῶν καὶ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν*», μέχρι καὶ τῆς ἀνασχέσεως τόσον τῆς θεωρίας περὶ ἐπιχειρουμένης προωθήσεως τοῦ Συμβουλίου εἰς «*Οἰκουμενικὴν Σύνοδον*», ὅσον καὶ τῶν περὶ «*Intercommunion*» τάσεων τῶν τελευταίων τούτων ἐτῶν, εἶναι δείγματα τῆς θετικῆς παρουσίας τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν τῷ Συμβουλίῳ, οὗτινος μέλη σήμερον, πρωτοβούλω ἐνεργεῖα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀποτελοῦσι πᾶσαι αἱ κατὰ τόπους Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι.

8. Ὁμολογεῖται ὁμως ἀφ' ἑτέρου, ὡσαύτως ὑπὸ πάντων, ὅτι ἡ διαρρέουσα εἰκοσιπενταετία ὑπῆρξε πλουσία καὶ εἰς ἀντίστοιχον διὰ τὴν Ὁρθοδόξην πλουτισμὸν τόσον ἐν τῷ χώρῳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν ἐν τῇ Θεολογικῇ ἐπιστήμῃ ἐμπειριῶν, ὅσον καὶ ἐν τῷ πεδίῳ τῶν ἀπτῶν καὶ γενναιοδῶρων ἐκδηλώσεων χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀλληλοβοηθείας, αἵτινες ἀκοδόμησαν τὸν Χριστὸν ἐν ταῖς καρδίαις ἑκατομμυρίων ἐμπεριστάτων χριστιανῶν καὶ πολλῶν καταπεπονημένων συνανθρώπων ἡμῶν. Πάντα δὲ ταῦτα ὁμοῦ συνετέλεσαν καὶ συντελοῦσιν εἰς τὴν διαπλάτυνσιν τῶν καρδιῶν πρὸς μίαν φιλόχριστον περιχώρησιν τῶν ὁμολογουσῶν τὸν αὐτὸν Κύριον Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν.

9. Γ) Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν ἔχει ὑπὲρ ἑαυτοῦ εἰκοσιπενταετῆς γόνιμον, ἀναμφιβόλως, παρελθόν. Ὡς θεσμὸς ὁμως, ἀναντιρρήτως περικλειῶν ἐν ἑαυτῷ καὶ πάσας τὰς προϋποθέσεις καὶ τὸν δυναμισμόν τῆς αὐτοεξελιξέως, διέρχεται καὶ στιγμὰς κρίσεως καὶ αὐτοελέγχου, τὰς ὁποίας τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ σύνολος ἡ Ὁρθοδοξία, παρὰ τὴν ἣν ἔχουσι πολλὴν πρὸς αὐτὸ ἐμπιστοσύνην, μετὰ τῆς δεούσης παρακολουθοῦσι προσοχῆς ἐν τῇ παρουσίᾳ στιγμῇ τοῦ Οἰκουμενικοῦ χρόνου.

10. Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν τείνει, ὡς γνωστόν, ἵνα ἐπεκταθῇ πρὸς νέους χώρους. Κληθὲν ἀρχῆθεν ὅπως ὑπηρετήσῃ τὰς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἀπὸ μέρους τούτων προσφορᾷ μαρτυρίας καὶ διακονίας πρὸς τὸν ἄνθρωπον, τὴν κοινωνίαν καὶ τὸν κόσμον, πρὸς σωτηρίαν αὐ-

των, ζῆ, ὡς εἰκός, καὶ κινεῖται ἐντὸς πολυδιαστάτου καὶ ἀγχώδους πραγματικότητος. Προβλήματα τῆς νοσοῦσης κοινωνίας εἶναι, φυσικῶς, καὶ προβλήματα αὐτοῦ, ὡς προβλήματα αὐτῶν τούτων τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

11. Ἡ ἐκκοσμίκευσις, αἱ ὀρθολογιστικαὶ καὶ ὑλιστικαὶ τάσεις καὶ θεωρίαι, ἡ ὠργανωμένη ἀντίστασις, ἡ βία, ἡ ἔκλυσις τῶν ἠθῶν, ἡ ἀχαλίνωτος ἐλευθερία, αἱ ἀνατρεπτικαὶ κινήσεις, αἱ παρορμήσεις τῆς συγχρόνου νεότητος, ὁ φυλετισμός, οἱ ἐξοπλισμοί, οἱ πόλεμοι, καὶ τὰ τούτων ἀπότοκα κοινωνικὰ κακὰ, ἤτοι ἡ κατάθλιψις τῶν μαζῶν, ἡ κοινωνικὴ ἀνισότης, ἡ οἰκονομικὴ ἀθλιότης, ἡ ἀνισος κατανομή ἢ καὶ πεντελῆς ἔλλειψις τῶν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν, ὁ φυσικῶς μαρασμός, ἡ πείνα τῶν ὑποσιτιζομένων ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, αἱ βίαιαι μετακινήσεις, τὸ προσφυγικὸν χάος, αἱ μεταναστεύσεις, ὁ ἀνιλαφρητισμός, οἱ οἰκολογικῶς ἀνεπαρκεῖς ὄροι ζωῆς καὶ ἡ τάσις τῆς φθοροποιῦ καταστροφῆς τοῦ περιβάλλοντος, τὰ προβλήματα τῶν ἐν ἐξέλιξει κοινωνιῶν ἐν μέσῳ μιᾶς ἀνίσως ἐκβιομηχανοποιουμένης καὶ τεχνοκρατουμένης ἀνθρωπότητος, αἱ ἐπὶ τῆς κατακτήσεως τοῦ διαστήματος στηριζόμεναι ἐλπίδες τοῦ ἀσφυκτικῶντος πληθυσμοῦ τοῦ γηραιοῦ πλανήτου ἡμῶν καὶ αἱ προσδοκίαι τῆς μελλοντολογίας, πάντα ταῦτα ὑφαίνουσι τὸ ἀπέραντον ἄγχος τῆς ἀγωνιώσης συγχρόνου ἀνθρωπότητος. Καὶ τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν αἰσθάνεται ἑαυτὸ ἐκ τῶν ἔνδον καλούμενον ἐπὶ τὴν εὐθύνην τῆς ἐπεκτάσεως τῆς δραστηριότητος αὐτοῦ ἐπὶ πάσας τὰς νέας καὶ συνεχῶς αὐξανόμενας πραγματικότητας ταύτας.

12. Προβάλλει ὁμοῦ τὸ ἐρώτημα: Πάντα ταῦτα, καὶ μόνο ταῦτα εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποτελέσωσι τὸ ἀντικείμενον καὶ τὸν μοναδικὸν προσαντιολισμὸν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν;

Τὸ ἐρώτημα εἶναι βασικῆς σπουδαιότητος. Αἱ δὲ Ἐκκλησιαί-Μέλη τοῦ Συμβουλίου δεόν ὅπως ἐγκύψωσιν ἐπὶ τῶν προβλημάτων, ἅτινα τίθησι τὸ ἐρώτημα τοῦτο, ἐκφράζον τὴν βαθυτέραν κρίσιν, τὴν συγκλονίζουσαν σήμερον τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν καὶ τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν καθ' ἑαυτό.

13. Περὶ τὸ θέμα τοῦτο ὑφίσταται ἤδη δεδημιουργημένη καὶ εὐρέως συζητουμένη πόλωσις. Τινὲς ἀποβλέπουσι πρὸς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν ὡς πρὸς Ὀργανισμῶν πολιτικο-κοινωνικῶν διὰ τὰς Ἐκκλησίας προσαντιολισμῶν, παραλλήλως μὲν, πλὴν μόνον ἐκ τῶν ὑστέρων προβαίνοντα εἰς τὴν ἐκθεολόγησιν τῶν προβλημάτων, καὶ τοῦτο πρὸς τὸν σκοπὸν μόνον τῆς θεολογικῆς δικαιολογήσεως τῶν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκάστοτε ἀναλαμβανομένων ἐπ' αὐτῶν θέσεων. Ἄλλοι, ἀντιθέτως, ἐπιθυμοῦσιν ἵνα κρατήσωσι τὸ Συμβού-

λιον εἰς τὸν ἀντίποδα τῆς θέσεως ταύτης. Θεωροῦσιν αὐτὸ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἰδεολογικὸν προσκλήριον διὰ θεολογικὰς συζητήσεις καὶ διὰ δεδοκιμασμένα ἤδη παλαιὰ σχήματα δογματικῶν ἀναμετρήσεων, αἵτινες διακρινόμενοι τὰς διαφορὰς καὶ εὐρύνουσι τὴν διαίρεσιν τῶν Ἐκκλησιῶν.

14. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, πιστὸς τηρητὴς τῆς ἀρχῆθεν ἰσχυροῦς ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ βάσεως καὶ θέσεως περὶ σεβασμοῦ τῆς παραδεδομένης πίστεως καὶ διδασκαλίας, φρονεῖ ὅτι τὸ ἀδιέξοδον τῆς πολώσεως καὶ ἡ λύσις τῆς κρίσεως ταύτης ἐντὸς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπερπηθῶσι μόνον ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον θὰ ἐπετυγχάνετο ἐξισορρόπησις μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀκραίων ἐκδοχῶν ὡς πρὸς τοὺς στόχους, τὰς ἐπιδιώξεις, καὶ τελικῶς ὡς πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν φύσιν καὶ τοὺς λόγους ὑπάρξεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν.

15. Ἴδου ἐπὶ τὸ ἀναλυτικώτερον αἱ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπόψεις αὐτοῦ:

α) Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν εἶναι καὶ δεόν νὰ μείνῃ «Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν», κατὰ τὴν ρητὴν, ἄλλως τε, ἀπαίτησιν τοῦ Α' Ἀρθροῦ-Βάσις τοῦ Καταστατικοῦ αὐτοῦ. Ὡς τοιοῦτο δὲ δεόν ἵνα ἐξυπηρετῇ τὰς Ἐκκλησίας ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ προσπαθείᾳ αὐτῶν πρὸς ἑνωσιν καὶ συνεργασίαν ἐντὸς μιᾶς ἀνθρωπότητος πολλαχῶς μὲν διηρημένης, πλὴν περικλειούσης τὰ σπέρματα τῆς ὄντολογικῆς ἐνότητος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὅπερ, ὡσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου, τοῦ πρώτου Ἀδάμ, συνάπτεται πρὸς τὸν Δημιουργόν, οὕτω καὶ δι' ἑνὸς Ἀνθρώπου, τοῦ Δευτέρου Ἀδάμ, τηρεῖται ἐν ἐνότητι μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς.

16. β) Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν, ὡς θεσμὸς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν Ἐκκλησιῶν τεταγμένος, ὀφείλει ἵνα ἀποβαίῃ ἐκαστοτε τὸ ἐπὶ τούτῳ ὄργανον τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ ἀπὸ κοινοῦ ἀναζητήσει τῆς διασαλευθείσης καὶ φυγαδευθείσης ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν, τόσον ἐν τῇ ἐκφράσει τῶν κοινῶν σημείων τῆς ἐμπεπιστευμένης εἰς αὐτὰς χάριτος, ἀληθείας καὶ πίστεως, ὅσον καὶ ἐν τῇ διερευνήσει καὶ ἀποκαταστάσει τῶν ὑφισταμένων διαφορῶν.

17. γ) Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν ὡς γνωστὸν εὐρίσκεται ἐνώπιον μιᾶς σαφῶς διαγραφομένης προκλήσεως, ὅπως ἀφ' ἑνὸς μὲν περιληφθῶσι μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν-Μελῶν αὐτοῦ καὶ ὠρισμένοι ἄλλαι Ἐκκλησίαι, ἰδίᾳ δὲ ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ, αἱ μετὰ τῆς ὁποίας διαπραγματεύσεις συνεχίζονται ἐντατικῶς ἀπὸ καιροῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐνταχθῶσιν εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ ὠρισμένοι Κινήσεις, ἡ Ἐταιρεία, ἡ Ὁμάδες ἐξωεκκλησιαστικά, σαφῶς ἐστερημένοι παντὸς

ἐκκλησιολογικοῦ γνωρίσματος. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δηλοῖ, ὅτι ὅσον εὐκταία θὰ ἦτο πᾶσα ὀφειλετική διαπλάτυνσις τῶν καρδιῶν, ὑφ' ὅλων τῶν ἐνδιαφερομένων μερῶν, ὅπως ἐνταχθῶσιν εἰς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν αἱ Ἐκκλησίαι αὐταί, καὶ δὴ ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ, αἰρομένων τῶν τυχόν ὑφισταμένων ἐνδοιασμῶν—διότι ὄντως τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν θὰ ἐμπλουτίζετο καὶ θὰ προσελάμβανεν εὐρυτέρας παγχριστιανικὰς διαστάσεις—, τόσον ἄφ' ἑτέρου ἀπευκταῖαι θὰ ἔδει νὰ ὦσιν αἱ ἀντιθέτου φορῆς τάσεις ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ Ἐκκλησιῶν πρὸς ἐνσωμάτωσιν ἐν αὐτῷ τῶν περὶ ὧν ἀνωτέρω ὁ λόγος ἐξωεκκλησιαστικῶν Κινήσεων, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἀπετέλει ἐκτροπὴν διὰ τὸ Συμβούλιον, θὰ ὠδήγει δ' ἅμα εἰς δύσκολον θέσιν καὶ πλείστως Ἐκκλησίας-Μέλη αὐτοῦ.

18. δ) Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν βασικῶν αὐτοῦ σκοπῶν ὀφείλει ἵνα δοκιμάζη πάσας τὰς θεολογικὰς ἐμπειρίας, ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ διαλόγου μέχρι καὶ τῆς ἐν θεολογικῇ εὐθύτητι καὶ ἀκεραιότητι ἀνεκδοιάστου προβολῆς τῆς πίστεως καὶ διδασκαλίας τῶν συμβαλλομένων μερῶν, ἵνα ἐκ τῆς πολλαπλότητος τῶν ἐκδοχῶν ἐκπηγάξη ἡ μοναδικότης τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκεκαλυμμένης ἀληθείας, ὡς τε Ἁγίας Γραφῆς καὶ ὡς Ἱερῆς Παραδόσεως, ἐφ' ἧς καὶ μόνως μέλλει ἵνα στηριχθῇ πᾶσα μορφή ἐπιδικωκομένης ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ Ἐκκλησιῶν ἐνότητος.

19. ε) Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν δεόν ἵνα παρέχῃ πᾶσαν ἰδεολογικήν, ἀλλὰ καὶ πρακτικὴν δυνατότητα εἰς τὰς Ἐκκλησίας ἵνα ἀνεμποδίστως καὶ ἐν συνυπευθυνότητι διδῶσι κοινὴν μαρτυρίαν τῷ κόσμῳ τόσον διὰ τῆς κηρύξεως τοῦ ἐνός καὶ μὴ μεμερισμένου Χριστοῦ, ὅσον καὶ διὰ τῆς μεταδόσεως τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας σήμερον.

20. στ) Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν, ὡς θεσμὸς ἀπευθυνόμενος, οὐχὶ ὑποκαθιστῶν τὰς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐξ ὀνόματος αὐτῶν καὶ ἀντ' αὐτῶν, πρὸς τὸν ἀγχώρη ἀνθρώπον τῆς σήμερον, δεόν ἵνα μὴ λησμονῇ τὴν βασικὴν ἀλήθειαν, ὅτι ὁ ἀνθρώπος οὗτος, πέραν πάσης ἐκδηλώσεως παροξυστικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ διὰ τὰ πλέον ζωτικὰ ἐτι κοινωνικο-πολιτικὰ προβλήματα τῆς σήμερον, θεωρεῖ τὴν βαθυτέραν δίψαν αὐτοῦ στρεφομένην πρὸς τὸ οὐσιῶδες ἐρώτημα: τίς ὁ λόγος ὑπάρξεως αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ζῶντος προσώπου, ὡς ἠθικῆς προσωπικότητος καὶ ὡς ὄντοτος χωρούσης πέραν τῆς παρουσίας ζωῆς καὶ ἐναγκαλιζομένης ὀριστικῶς τὸ «ἔσχατον»; Τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν ὀφείλει ἵνα γνωρίσῃ ἐπακριβῶς τὸν ἀνθρώπον ὑπὸ τὴν πραγματικὴν τριπλῆν διάστασιν αὐτοῦ, τὴν ὄντολογικὴν, τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν χριστιανικὴν καὶ χαρισματικὴν.

21. ζ) Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν δέον ἵνα μελετήσῃ ἐπιστιμένως τὰς δεδικαιολογημένας ἢ καὶ ἀδικαιολογήτους ἐπιαντιδράσεις τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου πρὸς ὅ,τι ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν προσφέρεται εἰς αὐτόν, καὶ ὅπως σταθμίσῃ τὰ σημεῖα ἐφ' ὧν προκλοῦνται αἱ ἀπὸ μέρους αὐτοῦ ἀπωθήσεις πρὸς τὰς Ἐκκλησίας καὶ τὴν Θεολογίαν αὐτῶν, ἵνα ἐξέσῃ τοὺς καταλληλοτέρους τρόπους ἐκφράσεως τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας, ἵνα ὁ λόγος αὐτοῦ μὴ ἦ λόγος ἀσήμαντος ἐκκοσμησευθείσης Κινήσεως, ὡς καὶ τόσοι ἄλλοι, μηδὲ φωνὴ ὑπὸ τῆς ἀγόνου γραφειοκρατίας ἐμπνεομένη, ἀλλὰ λόγος πλούσιος εἰς προφητικὸν τόνον, λόγος Χριστοῦ.

22. η) Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν, ὡς ὄργανον Ἐκκλησιῶν ὄχι μόνον ἐν θεολογικῇ διαλεγομένων, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀγάπῃ καὶ συναλληλικῇ συναπτομένων πρὸς ἀλλήλας, καὶ οὕτω διὰ τῆς ἀλληλοβοηθείας καὶ τῆς ἀλληλοσπριζέως παρεχουσῶν μαρτυρίαν καὶ διακονίαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸν κόσμον, ὀφείλει ἵνα συνεχίσῃ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰς προσπάθειάς αὐτοῦ πρὸς μείζονα καὶ θετικωτέραν πάντοτε συνάντησιν τοῦ παντοιοτρόπως δυσπαραχούντος ἀνθρώπου, ὡστε καὶ δι' ὀρωμένων καὶ δι' ἀοράτων, διὰ λόγων καὶ διὰ πράξεων, δι' ἀποφάσεων καὶ δι' ἐνεργειῶν, παρ' οἷς δεῖ καὶ ὅταν δεῖ, καταγγέλληται ὁ Χριστός, καὶ μόνον ὁ Χριστός, μὴ προωθῶνται δὲ ἄλλοτριον πρὸς τοὺς σκοποὺς τοῦ Συμβουλίου ἐπιδιώξεις, αἵτινες θὰ ἀπεμάκρυνον τοῦτο ἐκ τῶν ἀρχικῶν, καθαρῶς ἐκκλησιαστικῶν καὶ θεησκευτικῶν, στόχων αὐτοῦ.

23. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, διατυποῦν τὰς ὡς ἄνω ἀπόψεις καὶ εὐχὰς αὐτοῦ περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, πέποιθεν ὅτι ὄχι μόνον ἀκολουθεῖ τὴν ὁδὸν τῆς εὐθύτητος καὶ συνεπειᾶς εἰς τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς αὐτό, ὡς ἄλλως τε πάντοτε πράττει, ἀλλὰ καὶ συνεργεῖ εἰς τὸ ἔργον τοῦ Συμβουλίου ἐν ἀγάπῃ καὶ ταπεινότητι, συνεργεῖ εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔργον καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Ἐκκλησιῶν ὅπως καλλίτερον ἐξυπηρετήσῃ τὴν κοινὴν ὑπόθεσιν τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως.

24. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εὐχεται μακρὰν καὶ εὐλογημένην καὶ τὴν ἐφ' ἐξῆς πορείαν καὶ δράσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, ἀληθῆ καὶ γνησίαν τὴν πρὸς τὸν ἀγωνιῶντα ἄνθρωπον μαρτυρίαν καὶ διακονίαν αὐτοῦ, θερμὴν καὶ εἰλικρινῆ τὴν πρὸς τὰς Ἐκκλησίας προσφορὰν αὐτοῦ, εὐλογημένας ἀπὸ Θεοῦ τὰς ὑπὲρ τῆς ἐνόητος πανταχόθεν καταβαλλομένας προσπάθειάς, ἐγγὺς δὲ τὴν ἡμέραν, ἐν ἣ ὁ Κύριος θὰ πραγματοποιήσῃ τὸν πόθον τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ποιμνίων αὐτῶν ὅπως γένηται «μία ποιμνίη, εἰς ποιμνίην» (Ἰω. 10, 14) ἐν τῇ Μιᾷ καὶ Ἀδιαιρέτῳ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Κυρίου, «ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου» (Ἐφεσ. 1, 23).

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 16ῃ Αὐγούστου 1973

Ἐκ τῆς Ἀρχιεπισκοπικῆς τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου